

Att granska ett forskarutbildningsområde

Exemplet hälsa och välfärd, Mälardalens högskola¹

Kerstin Isaksson, Maja Söderbäck, Per Tillgren

Kerstin Isaksson, professor emerita, Mälardalens högskola Akademin för hälsa, vård och välfärd. E-post: kerstin.isaksson@mdh.se

Maja Söderbäck, affilierad forskare, Mälardalens högskola, Akademin för hälsa, vård och välfärd. E-post: maja.soderback@mdh.se

Per Tillgren, professor emeritus, Mälardalens högskola, Akademin för hälsa, vård och välfärd. E-post: per.tillgren@mdh.se

I ett drygt decennium har det varit möjligt för statliga och enskilda högskolor i Sverige att ansöka om att få inrätta forskarutbildning inom ett specifikt område. Fram till 2020 har 38 tillstånd beviljats och åtta av dessa har koppling till området hälsa och/eller välfärd. Sedan läsåret 2012/13 finns vid Mälardalens högskola (MDH) forskarutbildning inom detta område. Syftet med denna artikel är att beskriva och diskutera en granskning av hur området hälsa och välfärd återspeglas i de första 15 avhandlingarna. En kvalitativ deduktiv innehållsanalys genomfördes samt en bibliometrisk undersökning av innehållet i avhandlingarnas introduktion och diskussion. Utifrån granskningen diskuteras resultatet, men också hur den metodik som tillämpats kan vara relevant för granskning av avhandlingar även vid andra högskolor med ett specifikt forskarutbildningsområde.

For more than a decade, it has been possible for state and private university colleges in Sweden to apply to establish postgraduate education in a specific area. Until 2020, 38 permits have been granted and eight of these are linked to the area of health and / or welfare. Since the academic year 2012/13, Mälardalen University (MDH) has provided postgraduate education in this area. The purpose of this article is to describe and discuss a review of how the area of health and welfare is reflected in the first 15 dissertations. A qualitative deductive content analysis was conducted as well as a bibliometric study of the content of the dissertation's introduction and discussion. Based on the review, the results are discussed, but also how the methodology applied can be relevant for reviewing dissertations also at other universities with a specific doctoral area of study.

1. Genom riksdagsbeslut blir högskolan, Mälardalens Universitet (MDU) 1 januari 2022.

Från vetenskapsområde till forskningsområde

Sedan december 2019 har alla statliga högskolor i Sverige fått rättigheter att bedriva forskarutbildning. Ett viktigt steg i denna utveckling, var riksdagens beslut den 28 januari 2009 med anledning av den forskningspolitiska propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* (Proposition 2008/09:50, Sveriges riksdag 2008/09a, b). I beslutet ändrades den tidigare principen om att examensrättigheter på forskarutbildningsnivå ska vara knutet till universitetsstatus, eller för högskolor att inneha ett vetenskapsområde. Argumentet för ändringen var att ett vetenskapsområde ansågs vara en allt för bred indelning för att spegla de faktiska forskningsprofiler som finns vid högskolor. Enligt propositionen kan examenstillstånd i utbildning på forskarnivå tilldelas högskolor för smalare och mer tydligt definierade forskningsområden. Ett sådant område kan utgöras av ett eller flera forskarutbildningsämnen som tillsammans utgör en naturlig enhet för en högskolas forskningsinriktning. På detta sätt skapas förutsättningar att bedriva utbildning av hög kvalitet på forskarnivå även vid högskolorna. Högskolelagen, HL (SFS 1991:1434) och Högskoleförordningen, HF (SFS 1993:100) anger de krav som ställs på högskolorna för att utfärda examen på forskarnivå. I HF beskrivs detta för generella examina på följande sätt:

Tillstånd att utfärda generella examina på forskarnivå får lämnas till andra högskolor än universitet inom ett område, om utbildningen och forskningen vid högskolan har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå inom området kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. (HF 6 kap. 5 C)

Ansökan för att få tillstånd sker för statliga högskolor hos Universitetskanslers-ämbetet (UKÄ), medan enskilda högskolor samt Sveriges lantbruksuniversitet och Försvärshögskolan ansöker hos regeringen. I regel låter regeringen UKÄ svara för prövningen. Lärosätet anger i sin ansökan till UKÄ hur forskningsområdet ska avgränsas och vilket eller vilka ämnen som initialt ska ingå i utbildningen för examen på forskarnivå (UKÄ, 2018a). Från och med den 1 januari 2017 ingår dessa prövningar av examenstillstånd i det nya nationella kvalitets-säkringssystemet för högre utbildning.

I juni 2010 beviljades de första examenstillstånden för högskolor att bedriva forskarutbildning inom ett särskilt forskningsområde, (UKÄ, 2020b). Fram till och med år 2019 har 38 tillstånd beviljats, varav åtta forskningsområden har koppling till området hälsa och/eller välfärd (tabell 1). Högskolorna själva avgränsar och definierar forskarutbildningsområdet.

Tabell 1. Högskolor (statliga och enskilda) med examenstillstånd med ett område som omfattar hälsa och/eller välfärd.

Högskola	Forskarutbildningsområde och år för tillstånd
Gymnastik – och idrottshögskolan	Idrott, fysisk aktivitet och hälsa (2010)
Mälardalens högskola	Hälsa och välfärd (2011)
Högskolan i Gävle	Hälsofrämjande arbetsliv (2012)
Högskolan i Halmstad	Hälsa och livsstil (2013)
Ersta Sköndal Bräcke högskola	Människan i välfärdssamhället (2014)
Sophiahemmet högskola	Människan i sjukdom, vård och hälsa (2017)
Högskolan Dalarna	Hälsa och välfärd med inriktning på evidensbaserad praktik (2017)
Högskolan Kristianstad	Personcentrering för hälsa och välbefinnande (2019)

Avgränsning och definition exemplifieras nedan utifrån de senaste två ansökningarna från högskolor till UKÄ som berör området hälsa och välfärd.

Högskolan Dalarna beskriver i sin ansökan att *Evidensbaserat hälso- och välfärdsarbete* är ett område som omfattar individens och samhällets insatser för att främja människors hälsa och sociala villkor, samt utveckling av hälso- och välfärdsarbete. Forskning sker genom framtagande av kunskap i form av originalstudier, systematisk litteratursökning, sammanställning och kritisk granskning av kunskap, implementering av evidensbaserad kunskap samt utvärdering av evidensbaserad praktik (Högskolan Dalarna, 2016).

Högskolan i Kristianstad har i sin ansökan beskrivit att forskningsområdet *Personcentrering för hälsa och välbefinnande* innehåller att förstå personen med sina unika behov, erfarenheter och mänskliga resurser och att använda denna förståelse för att utveckla och erbjuda stöd för hälsa och välbefinnande. Inom området studeras olika aktörers perspektiv som t ex personen som är föremål för olika insatser, närstående, personal, chefer och ledare. Personcentrering kan tillämpas inom hälso- och sjukvård men även inom exempelvis skola, barn- och äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsvariation (Högskolan Kristianstad, 2019).

I det nationella kvalitetssäkringssystemet för utvärdering av den högre utbildningen på forskarnivå är fokus vanligen på ämnet och ämneskraven. Doktorandens avhandlingar ingår inte som bedömningsunderlag. Motivet är, enligt UKÄ (2018b), att avhandlingarna redan har granskats av en betygsnämnd i samband med ett offentligt försvar (HF, 6 kap. 33–34 §§).

Då högskolor fått examensrättigheter inom ett begränsat forskningsområde är det intressant och även betydelsefullt att granska hur innehållet i avhand-

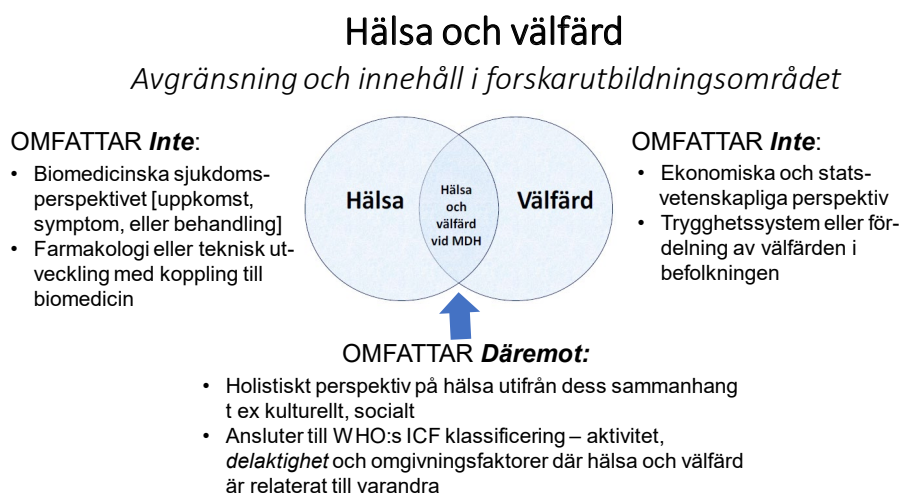
lingarna förhåller sig till den avgränsning av forskarutbildningsområdet som angetts i en högskolas ansökan som beviljats av UKÄ.

Syftet med denna artikel är att beskriva och diskutera den granskning av innehållet i de avhandlingar som gjorts inom specifika forskarutbildningsområdet hälsa och välfärd vid Mälardalens högskola.

Mälardalen högskola och forskarutbildningsområdet hälsa och välfärd

Mälardalens högskola, (MDH), Akademin för hälsa, vård och välfärd, (HVV) ansökte hösten 2010 om rättigheter att få bedriva forskarutbildning inom området hälsa och välfärd (Mälardalens högskola, 2010). Dåvarande Högskoleverket (2011) beslöt i juni 2011 att ge högskolan tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom detta område.

I MDH:s ansökan gjordes en avgränsning av området till att omfatta *hälsorelaterade aspekter av välfärd samt välfärdsrelaterade aspekter på hälsa* utifrån ett *holistiskt perspektiv på hälsa och dess sociala och kulturella sammanhang*. Inom området finns beskrivet en koppling till WHO:s klassifikation ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) om studier av aktivitet, delaktighet och omgivningsfaktorer där hälsa och välfärd är relaterad till varandra. Området definieras också som *mång- och tvärvetenskapligt* med en tydlig *praktikerrelevans* och professionellt kunskapsintresse. Vid UKÄ:s bedömning av ansökan framhölls områdets potential att ge upphov till nya innovativa forskningsfrågor genom samarbete mellan flera discipliner.

Figur 1. Schematisk beskrivning av forskarutbildningsområdet Hälsa och välfärd vid Mälardalens högskola.

De första doktoranderna påbörjade sin forskarutbildning vid Mälardalens högskola inom området hälsa och välfärd 2012. Initialt antogs enbart doktorander inom ämnet vårdvetenskap. Genom ett samarbetsavtal med Hälsoministeriet i Thailand antogs även doktorander därifrån till forskarutbildningen. Sedan 2013 ingår även arbetslivsvetenskap och socialt arbete som ämnen inom forskarutbildningsområdet, och från 2017 även folkhälsovetenskap och fysioterapi. Under läsåret 2016/2017 disputerade de första doktoranderna.

Forskningsrådet vid Akademin för hälsa vård och välfärd (HVV) tog under våren 2018 initiativ till att genomföra en granskning av hur forskarutbildningsrådet hälsa och välfärd framkommer i de examinerade avhandlingarna. Uppdraget gick till tre seniora forskare och handledare som varit engagerade i forskarutbildningen från dess start. Granskningen omfattade femton avhandlingar som avlagts perioden 2012-09-01 – 2018-06-30 (Isaksson, Söderbäck & Tillgren, 2019).

Beskrivning av granskningsförfarandet

Inom uppdraget formulerade granskarna fem frågeställningar utifrån den avgränsning som gjorts av området hälsa och välfärd i ansökan till UKÄ.

1. Generell anknytning till området hälsa och välfärd?
2. Avgränsning av området hälsa och välfärd med fokus av välfärdsrelaterade aspekter av hälsa, alternativt hälsorelaterade aspekter av välfärd?
3. Hälsa och välfärd kontra det egna forskningsämnet?
4. Hur framkommer ”delaktighet” som en central dimension i området hälsa och välfärd utifrån möjligheter, rättigheter och engagemang?
5. Avhandlingarnas professionella kunskapsintresse och praktikerrelevans?

Som en gemensam utgångspunkt för granskningen skapades ett analysverktyg för att kunna genomföra en deduktiv innehållsanalys av bakgrund och diskussion i sammanläggningsavhandlingarnas ’kappa’. I analysverktyget beskrevs innehållet i de fem domänerna (som byggde på frågeställningarna) mer specifikt utifrån de avgränsningar och definitioner som fanns i ansökan. Analysverktyget justerades kontinuerligt under granskningen då oklarheter uppstod och fram till att en slutlig version gemensamt fastställdes.

Distinktionen om något var explicit eller implicit beskrivet blev viktig vid granskningen. När en domän bedömdes som *Explicit* i respektive avhandling innebar det att det fanns en direkt beskrivning. Till exempel att ett särskilt avsnitt fanns i avhandlingens bakgrund eller diskussion som beskrev hur avhandlingen hörde hemma inom området hälsa och välfärd.

När en domän var mer *Implicit* beskriven innebar det istället att texten kunde förstås/tolkas av granskarna som att det motsvarade innehållet i domänen utan

att författaren själv angett det. En implicit beskrivning kunde bygga på att några av nyckelorden i definitionen och avgränsningen av hälsa och välfärd förekom i texten. Till exempel beskrevs inom avhandlingen hur vårdinsatser kan påverka patienters hälsa, medan relationen till välfärd inte framkom. Delaktighet angavs som ett centralt begrepp i ansökan. När inte detta framkom explicit tolkades rättigheter, möjligheter och engagemang som anknöts till hälsa som delaktighet.

Vårt tillvägagångssätt började med att fem avhandlingar först analyserades av varje granskare utifrån det framtagna analysverktyget. Granskarna träffades regelbundet under arbetsprocessen för att diskutera respektive fynd och validera hur analyserna genomförts. Granskarna bytte därefter avhandlingar för ytterligare fördjupad validering. För avhandlingar där granskarna haft handledningsuppdrag eller deltagit i seminarier under doktorandtiden, har särskild iakttagelse kring jäv hanterats.

Granskningen av varje avhandling dokumenterades i en matris (Isaksson, Söderbäck & Tillgren, 2019 Bilaga 3.6) med beskrivning av hur varje domän framkommit i titel, nyckelord, abstract, introduktion/bakgrund och diskussion i 'kappan'. Slutligen gjordes en granskning av djup och bredd i avhandlingens diskussion kring hälsorelaterade aspekter av välfärd, respektive välfärdsrespekterade aspekter av hälsa. Den bedömdes som *beskrivande* om avhandlingens resultat bekräftade tidigare forskning med återkoppling till tidigare referenser. Diskussionen bedömdes vara *abstraherande* när resultaten syntetiserats och diskuterades på en nivå som inkluderade tillämpade begrepp, modeller och teorier. Granskningen innehöll även bedömning av en *breddad diskussion* med problematisering och om resultaten satts in i ett vidare sammanhang.

Som ett komplement till den kvalitativa analysen gjordes en bibliometrisk innehållsanalys av avhandlingarnas abstrakt. Till denna analys användes verktyget *VOS-viewer* (Waltman, Van Eck, & Noyons 2010). Programmet går igenom avhandlingarnas abstrakt och nyckelord i form av att substantiv extraheras, samtidigt som respektive ords frekvens räknas. I den analysen utelöt vi ord relaterade till vetenskaplig metod. Genom en manuell bearbetning av substantiv sammanfördes synonyma och närliggande ord till ett och samma som en gemensam 'etikett'. Programmet skapades en visualisering där (i) varje ord representerade en cirkel vars storlek är proportionell mot ordets frekvens, och (ii) ord som ofta förekommer tillsammans placerades nära varandra. Samförekomst markeras dessutom av linjer mellan varje cirkel: ju bredare linje, desto frekventare (Van Eck & Waltman, 2011, 2014). För att få en tydligare grafisk beskrivning av resultatet bearbetades visualiseringen ytterligare i programmet Gephi (Bastian, Heymann & Jacomy, 2009).

I granskningen ingick även de artiklar som accepterats eller publicerats i vetenskapliga tidskrifter och som ingick i avhandlingarna. Tidskrifternas kvalitet

granskades utifrån ”norska listan”. Denna lista är inte inriktad på artiklarnas genomslagskraft i form av citeringar utan belyser status som vetenskaplig publikationskanal och om publiceringen skett i en tidskrift med stor vetenskaplig prestige (NSD, 2018). För att få kunskap om avhandlingarna relevans för det mångvetenskapliga området hälsa och välfärd, gjordes också med stöd av två informationskällor i databasen Ulrichsweb (2018) en ämnesklassificering av de vetenskapliga tidskrifterna.

Resultat av avhandlingarna som informationsbärare av forskarutbildningsområdet hälsa och välfärd

Den kvalitativa analysen av avhandlingarna visade att det i alla avhandlingars bakgrund antingen explicit eller implicit fanns en *generell anknytning till området hälsa och välfärd*, som i några fall också följdes upp och problematiserades i diskussionsavsnittet. Ett holistiskt perspektiv på hälsa var vanligt förekommande. En anknytning till området fanns vanligen via forskningsproblemet, men beskrevs sällan med begrepp eller utifrån teoretiska perspektiv. Det mångvetenskapliga perspektivet i avhandlingarna var mycket begränsat.

Analysen av de olika aspekterna av hälsa och välfärd visade att de *välfärdsrelaterade aspekterna av hälsa* var vanligast genom att hälsa/vård relaterades till kultur, hälso- och sjukvårdssystem, demografi, familj eller profession. Detta visade sig explicit i avhandlingarnas bakgrund som speglade att hälsa och åtgärder för att vidmakthålla hälsa och att möta behov varierar mellan människor och åldersgrupper. Detta kunde bero på grupp tillhörighet, utifrån kulturella perspektiv eller samhällsförhållanden. I de avhandlingar som hade en thailändsk kontext framkom välfärdsaspekter tydligare.

De *hälsorelaterade aspekterna av välfärd* fanns implicit beskrivet i avhandlingarna kring stress i arbetslivet och att psykosociala relationer och organisatoriska faktorer inom välfärdssektorn har betydelse för hälsan. Välfärdens villkor i relation till hälsa framkom explicit i några av avhandlingarnas diskussion.

Fjorton av de 15 avhandlingarna tillhör *forskarutbildningsämnet vårdvetenskap* som initialt var det enda tillgängliga ämnet vilket också framträder explicit i flertalet avhandlingar. De berör sjuksköterskans perspektiv och arbetsområde/nursing eller rör intensivvård, äldrevård, barnsjukvård och öppen vård. Andra avhandlingar betonade mer omvårdnad/’caring’, i relation till patienter eller anhöriga. I några av avhandlingarna inom vårdvetenskap framkom implicit en tillhörighet till ämnena folkhälsovetenskap, socialt arbete eller fysioterapi. En avhandling fanns explicit inom ämnet arbetslivsvetenskap som inrättades 2013.

Beträffande begreppet *delaktighet, som en central dimension i området hälsa och välfärd*, framkom detta mer specifikt i form av aktivt engagemang i några av avhandlingarna, men oftare med synonyma ord som inflytande, samverkan etc.

fältet. Från artiklarnas ämnesklassificering framkom att merparten var inom medicinsk vetenskap och i hög utsträckning fanns en koppling till vårdvetenskap, men det förekom också artiklar som klassificeras till arbetslivsvetenskap, folkhälsovetenskap, socialt arbete, psykologi och sociologi.

Diskussion

Forskarutbildningsområdet hälsa och välfärd vid Mälardalens högskola var fortfarande i ett första utvecklingsskede under den period som granskningen gjordes. Endast ett forskarutbildningsämne fanns initialt (vårdvetenskap). Sedan 2017 ingår fem ämnen (vårdvetenskap, arbetslivsvetenskap, socialt arbete, folkhälsovetenskap och fysioterapi).

Granskningen visar dock att forskningsområdet hälsa och välfärd i flera avhandlingar inte är tydligt synliggjort och problematiserat utifrån den beskrivning och de definitioner som finns i ansökan om examensrätt. Inte heller den potential till nyskapande och progression av området som beskrivs av bedömargruppen vid ansökningstillfället tycks ännu ha kunnat förverkligas (Högskoleverket, 2011). För att utveckla området hälsa och välfärd och dess nyskapande potential menar vi att anknytning till området behöver vara tydligt i relation till det egna forskningsproblemet, liksom det egna forskarutbildningsämnet. Det finns även i avhandlingarna mer potentialer för att klargöra och utveckla områdets mång- och tvärvetenskapliga karaktär.

Det ska dock framhållas att några avhandlingar, med dess forskningsfrågor och resultat, visar på tydlig mångvetenskaplighet, nyskapande och innovativt tänkande. I dessa avhandlingar kan doktorandens handledargrupp, som består av forskare från flera ämnesområden, ha inspirerat doktoranden att använda teori och metoder från flera ämnesområden.

Avhandlingarna visar generellt hög praktikerrelevans, som inte bara rör vården utan även omsorg och hälsa i vid mening. Ett annat intressant fynd är att avhandlingarnas resultat i många fall i diskussionen, sätts in i en bredare hälso- och eller välfärds kontext. De thailändska doktoranderna diskuterar dock mer välfärdssystemet utifrån en kulturell kontext.

Avhandlingarna är klart relevanta för professionella, praktiker och anhöriga eller familjer. Kunskapen från några avhandlingar kan även användas av politiker för att utveckla en praktik som främjar hälsosamt åldrande och för att stärka samhällets arbete med äldre. Ny kunskap från avhandlingarna kan också användas för att förbättra vård- och välfärdsutbildningar.

Flera av avhandlingarna berör utveckling av hälso- och välfärdsteknologi, vilket visar på behov av tvärprofessionellt samarbete. Detta ligger också i linje med den satsning på hälso- och välfärdsteknik som Mälardalens högskola genomför.

Den bibliometriska analysen var ett viktigt komplement för att validera den

kvalitativa dokumentanalysen av avhandlingarna. Den grafiska beskrivning som resulterat i fyra grupperingar av nyckelord i avhandlingarna visar en tydlig mångvetenskaplig bild av innehållet i avhandlingarna. I den grafiska bilden framgår såväl kontextualiseringen av innehållet som praktikerrelevansen tydligt. Även i analysen av de vetenskapliga artiklarnas publicering framkom en mångvetenskaplighet genom bredden av tidskrifter som doktoranderna publicerat sina artiklar i.

Granskningens styrka och svagheter

Granskningen utgick från offentliga dokument som låg till grund för ansökan för att starta en forskarutbildning inom området hälsa och välfärd. Vi ville hålla oss nära avsikten i ansökan med ambitioner till tvärvetenskapligt perspektiv på hälsa och välfärd, och med samverkan mellan flera forskarutbildningsämnen och med praktikerrelevans.

För att besvara frågeställningarna har granskningen huvudsakligen baserats på läsning av avhandlingarnas bakgrund och diskussionsavsnitt. En deduktiv kvalitativ analys (Elo & Kyngäs, 2008) genomfördes för att granska hur avhandlingarna svarade upp mot den ambition som fanns i ansökan. För att försäkra oss om validiteten i vår granskning, fanns behov av en gemensam syn på operationaliseringen av våra frågeställningar och de begrepp som används i dokumenten. De beskrivningar av forskarutbildningsområdet som finns i olika dokument är allmänna och inte särskilt tydliga. Vad betyder egentligen ”hälsa i ett välfärdsperspektiv och välfärd i ett hälsoperspektiv” som beskrivs i ansökan om examensrätt och ska utgöra skärningspunkten mellan hälsa och välfärd. Att ha ett gemensamt analysverktyg var en nödvändighet och underlättade granskningen av innehållet. Om vi istället genomfört granskningen utifrån en induktiv ansats av hur avhandlingarna hanterat området hälsa och välfärd, hade ett annat resultat troligen visat sig, som visat hur varje avhandling speglar området. Denna ansats skulle mycket väl kunna utgöra ett ytterligare perspektiv på hur ett forskningsområde kan utvecklas genom en forskarutbildning. I vårt fall bedömdes dock en sådan ansats vara alltför tidskrävande.

Den bibliometriska analysen var ett utmärkt komplement till den deduktiva analysen och bidrog med ett mer nyanserat resultat och en helhetsbild av avhandlingarnas innehåll och hur området hälsa och välfärd återfinns i avhandlingarna. Detta bidrog till att få en tydligare bild av såväl forskarutbildningsområdet som de i området ingående ämnena vårdvetenskap och arbetslivsvetenskap. Den bibliometriska analysen visade också på avhandlingarnas ämnesinriktning och artiklarnas publiceringskanaler. Den andra analysen var hur avhandlingarnas artiklar var ämnesrelaterade utifrån vilken vetenskapliga tidskrift de publicerats i. Båda analyserna har begränsningar; analysen av grup-

pering av substantiv är känslig och påverkas i hög grad av vilka ord som används i abstrakten. Publiceringslistans innehåll beror på vilka tidskrifter som ingår och hur de har klassificerats. Det är exempelvis ovanligt att tidskrifter klassificeras som mångvetenskapliga. De slutsatser som kan dras måste därför göras med viss försiktighet.

Varje forskarutbildningsområde som hittills godkänts av UKÄ är ett relativt unikt försök att konstruera ett område som formulerar de olika högskolornas forskningsinriktning. Detta blir också utgångspunkten för en granskning med nödvändighet till en operationalisering och tolkning av vad detta område innehåller. Vid vår granskning formulerades några centrala frågor utifrån definitionen av området där centrala begrepp ingick (välfärdsrelaterade aspekter av hälsa, /hälsorelaterade aspekter av välfärd/delaktighet). Därefter vidtog diskussioner för att definiera och operationalisera dessa begrepp. Det utmynnade i det så kallade analysverktyget som bearbetades för att kunna fungera som ett konkret verktyg där vi enats om de olika begreppens betydelse. Detta arbete med definition och operationalisering av begrepp kunde kanske gjorts tidigare under planeringen och varit en del av ansökningsprocessen inför godkännandet.

Om forskningsområden även i fortsättningen ska utgöra grund för ansökningar till UKÄ om rättigheter till forskarutbildning på högskolor, så behöver begränsning och definitioner förtydligas.

Överförbarhet och relevans av den valda metoden

Vår granskning visar på komplexiteten i att granska avhandlingar som informationsbärare av ett forskarutbildningsområde. Utgångspunkten för granskning måste ha fokus på definitionen av området. Vid utvärdering av ett forskarutbildningsämne är det lärosätets definition av ämnet och hur detta beskrivs och realiserar i kurser och lärandemål i forskarutbildningen som granskas. Avhandlingar examineras då av ämnets experter i form av docenter och professorer. I dessa fall står syfte, frågeställningar teori och forskningsmetodik i centrum. En granskning av ett forskarutbildningsområde kan inte göras på samma sätt eftersom det är unikt för varje högskolas avgränsning och definition av området. Däremot kan den metodik vi använt troligen också vara relevant för granskning av avhandlingar även vid andra högskolor med ett forskarutbildningsområde.

Vid vår granskning valde vi att använda avhandlingarnas abstract, inledning, bakgrund, syfte, frågeställningar och diskussion för att granska på vilket sätt tillhörigheten till forskarutbildningsområdet beskrevs. På vilket sätt forskarutbildningens kurser bidragit till doktorandernas förståelse och gestaltning för området hälsa- och välfärd har inte ingått i denna granskning men kunde ha bidragit med värdefull kunskap för tolkning av vårt resultat.

Tillkännagivande

Ett tack till bibliotekarie Per Nyström vid Mälardalens högskola för stöd, konstruktiva synpunkter och medverkan i den bibliometriska analysen.

Referenser

- Bastian M., Heymann S., & Jacomy M. (2009). *Gephi: an open source software for exploring and manipulating networks*. International AAAI Conference on Weblogs and Social Media. AAAI Publications. Hämtad 2021-01-24 från <https://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/09/paper/view/154>
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analyses process. *Journal of Advanced Nursing*, Apr;62(1):107-15. doi: 10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Högskolan Dalarna. (2016). *Ansökan om examenstillstånd på forskarnivå inom området evidensbaserat hälso- och vårdarbete*. Falun: Högskolan Dalarna.
- Högskolan Kristianstad. (2019). *Ansökan om tillstånd till att få utfärda examen på forskarnivå*. Kristianstad: Högskolan Kristianstad. Dnr 2019-131-174.
- Högskoleverket. (2011). *Beslut att ge Mälardalens högskola tillstånd att utfärda licentiat och doktorexamen inom området hälsa och välfärd*. Stockholm: Högskoleverket. Reg.nr 641-5654-10.
- Isaksson, K., Söderbäck, M., & Tillgren, P. (2019). *Forskarutbildningsområdet hälsa och välfärd. Granskning av avhandlingar från HVV:s utbildning på forskarnivå*. Västerås: Mälardalen högskola.
- Mälardalens högskola. (2010). *Ansökan om examensrätt för forskarutbildning i området hälsa och välfärd*. 2010-09-20. Dnr MDH 3-917/09. Västerås: Mälardalens högskola.
- NSD - Norwegian Centre for Research Data. (2021). Hämtad 2021-01-24 från https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside.action;jsessionid=CRyvNQrm8XPP9Qc+i4+F2jMa.undefined?request_locale=en
- Proposition 2008/09:50. *Ett lyft för forskning och innovation*. Stockholm. Utbildningsdepartementet.
- SFS 1991:1434. *Högskolelagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SFS 1993:100. *Högskoleförordningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Sveriges riksdag. (2008/09a). *Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU4. Ett lyft för forskning och innovation*. Stockholm: Riksdagen.
- Sveriges riksdag. (2008/09b). *Riksdagens protokoll 2008/09:64*. Stockholm: Riksdagen.
- UKÄ. (2018a). *Vägledning för ansökan om tillstånd att utfärda examen Generell och konstnärlig examen på forskarnivå. Bilaga 3*. Stockholm: UKÄ.
- UKÄ. (2018b). *Vägledning för utbildningsutvärdering på forskarnivå*. Stockholm: UKÄ.
- UKÄ. (2020a). *Universitet och högskolor. Årsrapport 2020*. Stockholm: UKÄ, Rapport 2020:9.
- UKÄ. (2020b). *Beslutade tillstånd för högskolor att bedriva examen på forskarnivå*. Stockholm: UKÄ, Tillstånd 20200710.xlsx.
- Ulrichsweb (2018). Hämtad 20190521 <http://ulrichsweb.serialssolutions.com/>
- Waltman, L., Van Eck, N.J., & Noyons, E.C.M., (2010). A unified approach to mapping and clustering of bibliometric networks. *Journal of Informetrics*, 4(4), 629-635.
- Van Eck, N.J., & Waltman, L. (2011). Text mining and visualization using VOSviewer. *ISSI Newsletter*, 7(3), 50-54.
- Van Eck., N. J. & Waltman, L. (2014). Visualizing bibliometric networks. In Y. Ding, R. Rousseau, & D. Wolfram (Eds.), *Measuring scholarly impact: Methods and practice* (pp. 285-320). Cham: Springer.